waarin zij onderwijs moeten geven; van de Zedekunde hebben ze geen denkbeeld. Dat de leiding van zulke menschen niet altijd gunstig op de kinderen werkte, behoeft ons waarlijk niet te verwonderen.

Na verloop van eenigen tijd worden dan de kinderen ontslagen door den Schoolmeester. Zij krijgen dan een loffelijk getuigschrift, waarin van de bekwaamheden der kinderen nog al hoog wordt opgegeven. En hoever is het kind nu in werkelijkheid gevorderd? Wel, het kan lezen, nog wat gebrekkig, maar dat zal mettertijd wel beter worden; bovendien kan het letters maken, misschien ook schrijven. En dan kennen ze den Catechismus en een derde deel van de Psalmen van Datheen. Voeg hier nu bij, dat ze ook Fransch kunnen praten, bijna zoo goed als hun meester, die er niet veel van verstaat. Het zedelijk gedrag is geïvenredigd aan de kennis. Zij hebben geleerd, den huichelaar te spelen, Meester en Ouders te bedriegen en in 't heimelijk „vele snoodheden te bestaan", die ze later openlijk zullen bedrijven.

Eindelijk is het nu zoover gekomen, dat de kinderen nog andere wetenschappen moeten leeren. Algemeen wordt de Latijnsche taal aangemerkt als de sleutel om het geheim-kabinet der geleerdheid te ontsluiten. De meeste fatsoenlijke kinderen moeten Latijn leeren en tot dat einde zendt men ze naar de Publieke Scholen. De Latijnsche jongens munten uit in kwaad te doen; met dat vooroordeel komt de jeugd op de school en hier durven ze openlijk te doen wat ze vroeger heimelijk deden... Met de onderwijzing gaat het hier veelal niet beter dan in de Fransche Scholen. Vele Leermeesters zijn Duitschers, die wel Latijn, maar geen Nederduitsch verstaan. 't Spreekt dan ook vanzelf, dat op die manier het onderwijs vaak gebrekkig moet zijn. Komen deze leerlingen dan ook op de Academie, dan zijn ze nauwelijks in staat, om de lessen der Hoogleeraren half te verstaan. Maar dat komt er ook niet zooveel op aan, want de meesten kunnen toch maar op de Academie om er hun vermaak te scheppen; niet om te leeren, maar om te *lichtmissen*; *allerminst* om nutte leden van de Maatschappij te worden. Inmiddels hebben ze aan de ouders heel wat gekost en in ruil daarvoor heel wat verdriet en hartzeer gegeven.

Zonder twijfel is bovenstaande schets al te donker gekleurd. Wat bij sommigen voorkwam, wordt als algemeen aangegeven. Toch zal er ongetwijfeld zoo veel waars in zijn, dat we met dankbaarheid mogen vaststellen, dat het onderwijs van onzen tijd aan de te stellen eischen heel wat beter voldoet. Hier en daar is er nog wel een trekje van gelijkheid. Denk maar aan onze bewaarschooltjes op sommige plaatsen en aan het gebruik, dat sommige jongelui van hun academische voorrechten maken.

'k Hoop, bij de vele klagers van het heden door een blik op het verleden nog de geschiktheid tot een beetje dankbaarheid te hebben vermeerderd.

Gr. G. MEIMA.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stemmen.

De strijd om het Common Prayer Book.

Op het oogenblik wordt in de Engelsche Staatskerk een scherpe strijd gevoerd. Die Staatskerk is in den loop der tijden hoe langer hoe meer geromaniseerd. Er is één overblijfsel, dat nog aan het vroegere Calvinisme herinnert, n.l. het Prayer Book, letterlijk: Gebedenboek. Er zijn in het buitenland wel meer kerken, waar presliking en formuliergebed tegen elkander ingaan. Bij een bezoek aan zulke kerken is het oude gebed dikwijls het eenige, dat ons stichten kan. Wij zijn dankbaar, dat die formuliergebeden nog bestaan. Wie weet, waartoe God ze nog wil gebruiken en hoeveel levend geloof onder de eenvoudigen daardoor nog gevoed wordt. Daarom kan het ons niet onverschillig laten, wanneer we vernemen, dat zelfs die liturgiegebeden ten offer dreigen te vallen aan modernistische of romaniseerende sloopers. Omtrent den stand van den strijd in Engeland meldde het „Hbl.":

> Onder de protest. groepen der Engelsche Staatskerk bereidt men zich thans allerwegen voor op den fellen strijd dien men verwacht, zoodra de Raad der Bisschoppen zijn definitieve voorstellen zal hebben gepubliceerd.
>
> Een nieuwe beweging in dit verband is de beweging der drie „P"s, de Protestant Parsons' Pilgrimage. Het zijn allen parsons, geestelijken, die hieraan deelnemen. Zij zijn van plan, zoodra de revisie-voorstellen der bisschoppen gepubliceerd worden, een actie te beginnen door het geheele land, teneinde de leden der Kerk alom in te lichten over de dreigende gevaren en op te wekken tot strijd tegen het „mediaevalisme", den terugval in de middeleeuwsche leeringen.
>
> Ook het groote lichaam der protestbeweging, de „National Church League", maakt zich op. In de bladen is thans verschenen een oproep om een strijdkas van 30.000 pond te vormen. Reeds direct kwam 5000 pond binnen. Deze bond maakt bekend, dat zijn strijd zich in de eerste plaats richten zal tegen de verwachte bisschoppelijke „revisie-voorstellen" van het Prayer Book, maar dan ook tegen de revisie-voorstellen van de patronaatsrechten over de Kerk en tegen de revisievoorstellen van de kerkelijke rechtspraak. De bond verklaart, dat hij tegen deze beide laatste heeft, dat velerlei macht, die thans nog in handen van leeken is, door deze revisie-voorstellen wordt overgebracht in de handen der bisschoppen en dat hij deze niet vertrouwt, aangezien „door de on-activiteit der bisschoppen de romaniseerende beweging in de Engelsche Staatskerk haar tegenwoordige afmeting heeft kunnen bereiken".

Theologische Fakulteiten in Frankrijk.

De *drie* theologische *facultéiten* van Parijs, Straatsburg en Montpellier tellen — zoo deelt de „Ref. Schw. Zeitung" mee — thans 170 studenten. 84 ervan zijn Fransche, 68 buitenlandsche (12 Zwitsersche studenten en 8 vrouwelijke studenten in Straatsburg.

Hoe weinig voor een land als Frankrijk!

En hoevelen daaronder zijn nog niet puur modern!

Belgische Zendingskerk.

Ook de Belgische Zendingskerk is bijna geheel van het Fransche modernisme en wat wij hier zouden noemen de links-ethische richting doortrokken.

Daarom zeggen de onderstaande cijfers niet veel (overgenomen uit de „N. R. Ct."):

> Deze kerk telt thans 41 kerken en stations, 5 (vorig jaar 3) evangelisatieposten en 38 (v. j. 40) filialen; 6809 (v. j. 6867) volwassen leden en 1993 (v. j. 1957) kinderen; 57 (v. j. 59) Zondagsscholen met 1421 (v. j. 1596) leerlingen, 32 (v. j. 28) predikanten, 3 (v. j. 3) evangelisten, 12 evangelische agenten (v. j. 12), 93 (v. j. 78) broeders, die vergaderingen leiden; 60 (v. j. 64) kerkgebouwen en gehuurde zalen; terwijl 158 (v. j. 153) doopsbedieningen, 88 (v. j. 116) huwelijksinzegeningen, 139 (v. j. 119) begrafenissen, 5405 (v. j. 5051) godsdienstoefeningen en samenkomsten plaats hadden.

Er is dus zelfs een teruggang in ledental.

Gelukkig, dat er in de drie grootste steden Gereformeerde Kerken zijn.

Mogen deze eendrachtig samenwerken!

Nadere berichten over het Theologische Seminarie in Princeton.

Hebben we hier onlangs een artikel van Prof. van Andel geciteerd, thans vonden we in de Amerikaansche „Wachter" enige nadere berichten.

Het blad begint met er aan te herinneren, dat er sinds eenige jaren in de Presbyteriaansche Kerk (Noordelijk deel) moeite is geweest.

> Vooral het geval met Fosdick is indertijd in bijna alle mogelijke nieuwsbladen vermeld en beoordeeld en heeft zoo ruchtbaarheid gekregen de wereld over. En sinds dien tijd gaat de strijd tusschen de Modernistisch-gezinden en hen die strikt de Presbyterische belijdenisschriften wenschen te handhaven in de kerk onafgebroken voort, ook al is het dat de dagbladen er zeer weinig meer van publiek maken, zeker omdat voor de meeste lezeers er het nieuwtje wel wat afgaat en de sensational element er thans aan ontbreekt.
>
> Dat Princeton's Seminary, dat bolwerk voor de orthodoxie in de Presbyterian Church, in den strijd betrokken zou worden was wel te verwachten. Dat de mannen van die school zich niet onbetuigd zouden laten, maar hunne stem tegen het Modernisme zouden verheffen was natuurlijk. Maar dat er binnen de kringen der faculteit en van de Board of Directors geen eenparigheid van gevoelen is ten opzichte van den strijd, dat is jammer. En toch zoo blijkt het te zijn.
>
> Reeds meer dan eens was er door de, laat ik ze nu maar Fundamentalists noemen, geklaagd over de zwakke, lijdelijke houding van den president van het Seminary, Dr Ross Stevenson, en Prof. Dr Erdman tegenover de Modernists. Men beschuldigde die beide mannen niet van met den vijand te heulen, of hunne dwaalleer toegedaan te zijn, maar hunne vredelievende houding, hun pogen om alles te zamen in éénzelfde kerkverband te behouden, hun duidelijk getoonde tegenzin, om de kerk desnoods met de kerkelijke tucht te zuiveren van hen die onomwonden en openlijk de leer der Schrift op zeer belangrijke punten durven tegenstaan, heeft ergernis verwekt. En onzes inziens met recht.
>
> Ter anderer zijde is Dr Gresham Machen, die in manhaftigen tegenstand tegen de Modernists vooraan staat, natuurlijk niet bij de Modernists in de gratie, noch bij de vredelievende partij, die van geen uitzuive-

GREPEN UIT DE SCHRIFT.

I.

Het gescheurde kleed.

> En de hoogepriester, verscheurende zijn kleederen, zeide: Wat hebben wij nog getuigen van noode?
>
> Marcus 24: 63.

Jezus Christus heeft ook het komediespel moeten verdragen. Hij, de waarachtige, in wien de vorm altijd het wezen openbaart, en die nooit een schijn aanneemt, als er geen wezen, en geen werkelijkheid achter verborgen ligt, hij heeft het moeten verdragen, dat de laatste priester van het *Oude* Testament, staande in de onmiddellijke nabijheid van het laatste en volkomen *Offerlam*, een schijnspel heeft vertoond. De komedie van het gescheurde kleed. Och, dat Kajafas zijn kleed scheurde, dat is zoo erg niet. Maar hij heeft Jezus het hart gescheurd; en Jezus droeg ook dit, om ons, die niet beter zijn dan Kajafas, en die ook een valschen schijn durven aannemen tot in Gods tegenwoordigheid toe, te verlossen in geest en in waarheid.

Want was dat geen komedie? Zie, daar zit de priester, Kajafas. Een hoogepriester mag, volgens de wet, geen rouw bedrijven. Maar Kajafas zegt: nu is het de tijd om de kleederen te scheuren ten teeken van openbaren rouw; want ach, hier wordt de priester machteloos gemaakt, hier weet zijn ambt niets meer uit te richten; hier baat het niet meer, of de priester bidt voor een kind zijns volks, en zegt: „mijn zoon, geef God de eer"; want deze is door het duivelsche heen; ach, ach. De huichelaar.... want hij heeft geen oogenblik voor dit schaap zijner kudde gebeden en weigert te aanvaarden de verzekering, dat Deze geen schaap, maar Herder en zelf Voorbidder bij God is. Zie, de hoogepriester scheurt zich het kleed; hij heeft voor zóóveel zonde geen woorden meer, alleen het wanhopig gebaar kan zijn overkropte ziel lucht geven.... Maar overkropt *is* de ziel van den hoogepriester volstrekt niet; hij scheurt wel zijn kleeren, maar doet het heel secuur; hij draagt zorg er voor, dat zijn mooie ambtsgewaad, stel, dat hij het aanheeft, geen rafeltje verliest; de scheur beperkt zich tot de onderkleeren van Zijne Eminentie. Ge kunt den man de droefheid aanzien; maar hij is toch niet van zinnen, zoudt ge ook weer zeggen.... Ja, nóg brutaler wordt de komedie. Hij toont zich uitermate zeer verslagen over de verzekering van Jezus, dat hij waarlijk de Messias en de Zoon Gods was. Toch heeft juist die uitspraak hem de grootste vreugde geschonken en hem als voorzitter van het Sanhedrin uit de impasse gered. Want de inderhaast bijeengeroepen getuigen konden niet eenstemmig worden; met hen schoot hij niet op. Jezus zelf hielp hem door zijn strakke zwijgen ook niet uit de moeite; en haast zou de zitting verloopen zijn zonder dat men conclusie had kunnen nemen, indien niet juist ter rechter tijd Christus had beleden de Messias te zijn; toen kon men zeggen: we zijn er, we hebben geen getuigen meer noodig. De droefheid was geveinsd; en de pijnlijke verrassing bestond niet eens; men had een paar uur gerekt, om tot deze uitspraak te kunnen komen met schijn van recht. Alles is spel.

En zie nu den Man van smarten. Met zijn zuivere ziel doorziet hij het schijnspel ten volle. Hij proeft het in elk van zijn deelen. Hij weet, dat Kajafas liegt. En dat is: de smart vermenigvuldigd. De laatste priester staat bij het Altaar, dat waarachtig is, waarop alle eeuwen gehoopt hebben en hij treedt tot dat altaar met leugen en bedrog in de ziel, zonder voorbede en met den uitersten wil tot zelf-behoud. Deze klucht van Kajafas bewijst, dat het priesterschap van het Oude Testament de dorre tak is, dien God afhouwen kan. Maar ze toont den Christus, dat in zijn lijden hem ook het meest weerzinwekkende niet gespaard wordt. Dat de Joden zich „stooten" aan Christus en van woede en overkropte ergernis krijschen, is zoo erg niet, als deze priesterlijke huichelarij. God heeft Zijn Zoon met volle bewustheid de zonde in haar meest weerzinwekkenden vorm getoond; en toen zeide Jezus: ik kom, o God, om uwen wil te doen. Hij weet wat hij doet; want wie een schijnspel ontleedt en doorziet, beleeft zijn nuchterst uur.

II.

Het gescheurde gordijn.

> En het voorhangsel des tempels scheurde.
>
> Marcus 15: 38.

Als de takken van den boom verdorren, dan moet er een stormwind komen, om ze van den stam af te slingeren; en anders moet de bijl er in. Want een dorre tak hóórt niet meer aan den boom. Welaan: Kajafas heeft zijn kleed gescheurd en daarmee bewezen, dat Aärons priesterschap tot dood hout geworden is. Nu komt de stormwind en God zelf hakt met de bijl in het dorre hout: Kajafas scheurt zijn kleed en God scheurt het gordijn. Het voorhangsel van den tempel scheurt midden door van boven naar beneden; en dat heeft God gedaan.

Wij kunnen dit wonderteeken van verscheiden kant bezien. Maar wij mogen er ook wel eens aan denken, dat het een drastische voltrekking was van het oordeel, dat Kajafas' huichelspel van het gescheurde kleed afriep van den hemel. Immers, Kajafas heeft zijn kleed wel gescheurd, maar in zijn duistere ziel jubelde het: mijn kleed wordt van mij niet gescheurd en mijn mantel niet van mij genomen. Het is maar de vraag, wèlk kleed ge bedoelt. Toen hij plechtstatig de hand naar zijn kleeren bracht om er een scheur in te trekken, toen zorgde hij wel, dat zijn ambtsgewaad ongerept bleef. Want hij heeft zelf ons een blik in zijn duistere overleggingen gegund. Heeft hij niet gezegd, dat Jezus maar vallen moest? En waarom? Wel, als de oproermaker uit Nazareth nog langer het volk achter zich aan kreeg, dan zouden de Romeinen wel eens kunnen denken, dat die beweging staatsgevaarlijk was. Ze zouden dan het laatste restje zelfbestuur, dat de Joden hadden, hun ontnemen, en ze zouden alle hooge heeren in Jeruzalem kort en goed afzetten. Kajafas ziet al de hand van den Keizer grijpen naar zijn ambts-

ring willen weten. Dat schijnt de voorname reden geweest te zijn, waarom Dr Machen, die door de Board of Directors voorgedragen werd als professor voor de apologetiek, toch door de General Assembly niet werd goapprobeerd.

Door diezelfde Assembly is er eene commissie aangesteld om de toestanden en verhoudingen betreffende het Princeton Seminary te onderzoeken en met de leiders van het Seminary samen te werken tot vereffening van bestaande onenigheden en op de volgende General Assembly te rapporteeren. Reeds is die commissie met haren arbeid begonnen en vergaderde van den 22sten tot den 24sten November te Princeton achtereenvolgens met bijna tweehonderd alumni, de faculteit en trustees en de directors. En ook is er van den afloop van dat onderzoek, blijkbaar met goedkeuring der commissie, reeds heel wat gepubliceerd in het weekblad The Presbyterian.

Volgens het getuigenis dier commissie zijn al de leden van de faculteit gezond in het geloof. Zelfs was er niet zooveel als eene bewering gehoord, dat er ook maar één lid niet getrouw zou zijn ten opzichte van de waarheden in de Confession of Faith beleden. Maar al was er geen onenigheid over de leer, toch heeft het onderzoek bevestigd wat trouwens al lang bekend was, dat er in de faculteit wel een ietwat radikaal verschil van gedachte (a somewhat radical difference of opinion) bestaat aangaande de houding die men tegenover het Liberalism of Modernism binnen de Presbyterische Kerk behoort aan te nemen. Allen, zoo wordt er verondersteld, erkennen het bestaan van zulk een Liberalism of Modernism, en dat het vijandig is en met verwoesting bedreigt het systeem van waarheden, geleerd in de Westminster Confessie. Maar terwijl de meerderheid der faculteit van oordeel is, dat valsche leer in de kerk met kracht moet worden bestreden (agressively antagonized), is er eene minderheid, voornamelijk Dr Stevenson en Dr. Erdman, die meer een standpunt van lijdelijkheid voorstaan.

Tweeërlei tegenovergesteld en strijdig standpunt met betrekking tot wat ernstige leerstellige dwaling geacht wordt, bestaat er in Princeton zoowel als in de kerk in 't algemeen. En de meerderheid van de faculteit en directors is van oordeel, dat geen vrede tusschen die twee standpunten mogelijk of gewenscht is, en dat dat de historische positie van Princeton is.

Ook vond de commissie, dat er wrijving tusschen de „Board of Directors" en de „Board of Trustees" bestaat ten opzichte hunner respectieve functies, die in de „Charter and Plan" van het Seminary niet duidelijk omschreven schijnen te zijn.

Zoo is er in Princeton dan toch wel verschil, ook al is men in de leer gelukkig van eenzelfde gevoelen. Een eendrachtig samenwerken schijnt er moeilijk te worden. Reeds werd de gedachte geopperd, dat het bedanken van Dr Stevenson wel goed zou zijn, anderen stelden het bedanken van Dr Machen voor, weer anderen waren voor het bedanken van Dr Stevenson en Prof. Machen beiden, terwijl één met een voorslag voor den dag kwam, dat heel de Board of Directors zijn ontslag zou indienen.

Het bedanken van Dr Machen alleen schijnt de Presbyteriaan al heel ongerijmd toe. Waarom, zoo zegt de schrijver terecht, Dr Machen alleen, waar Dr Hodge, Dr Vos en Dr Wilson, om niet meer te noemen, toch geheel aan zijne zijde staan. Zijn ontslag alleen, zonder meer, zou geen noemenswaardige verandering in de moeilijke positie aanbrengen.

Intusschen passeerde de Students' Association of Princeton Theological Seminary eene resolutie van onbepaald vertrouwen in Dr Machen als een geleerde, als een teacher, als een gentleman en als een Christen en gaf Dr Francis L. Patton, voorheen president van de Princeton University en Princeton Seminary, een allergunstigst getuigenis aangaande Dr Machen.

Zoo staan de zaken tegenwoordig in Princeton naar het geloofwaardig bericht van de Presbyterian.

Wat de toekomst baren zal, is moeilijk te voorzien. Hartelijk kunnen we ons verblijden in het getuigenis van de zuiverheid in de leer van al de professoren te Princeton. En toch mogen we het standpunt van verdraagzaamheid van een Dr Stevenson en Prof. Erdmans niet anders dan een gevaarlijk standpunt noemen. 't Is toch een standpunt, dat niet getuigt van vurige liefde voor de waarheid, die men belijdt. Helaas, maar al te velen in de Presbyteriaansche Kerk nemen dat standpunt in. En zulk een standpunt is niet te verontschuldigen, vooral niet in de leiders. Men mag voor die tolerantie zooveel schrijven als men wil op de rekening van temperament en karakter en wat dies meer zij, 't is ten slotte toch een gebrek, een zondig gebrek, in getrouwheid voor de waarheid. 't Gaat in de Presbyteriaansche Kerk tegenwoordig toch waarlijk niet om kleinigheden van bijkomstigen aard, maar om het gezag en de waarheid van Gods Woord. Daarover mag en kan men geen verdrag van tolerantie met de Modernen aangaan, of men wordt medeplichtig aan de ondermijning van de Waarheid en de verwoesting der kerk.

* *

Dit weinige aangaande de toestanden in Princeton meenden we onzen lezers niet te mogen onthouden. Niet als iemand, die zich onnoodig met eens anders doen bemoeit, hebben we bovenstaande geschreven. Princeton's Seminary bestaat ons zeer na. De invloed van die school beteekent zoo veel, ook voor onze kerk. Gewoonlijk toch gaan er elk jaar van onze eigen kerk naar die inrichting, om er hunne theologische opleiding te voltooien. Ook afgedacht van wat Princeton's Seminary voor eigen kerk en voor de theologie in ons land in 't algemeen meent, heeft het derhalve in bijzonderen zin wel groote beteekenis voor ons, wat er omgaat en wat er in de toekomst van wordt.

Temeer hebben we deze inlichting willen geven, omdat er hier en daar reeds het gerucht de ronde doet, dat het in Princeton „al lang niet meer pluis is". Alsof er eene verkeerde leer verspreid wordt. Alsof er de ketterij voet aan vasten wal gekregen had in het onderwijs.

En dat zou natuurlijk een vlek werpen, ook op onze toekomstige leeraars, die er nu gedeeltelijk hunne opleiding genieten. Ook mede om dat te voorkomen, hebben we geschreven.

Neen, pluis noemen we waarlijk niet het standpunt van Dr Stevenson en Prof. Erdman, als men mag gelooven wat de Presbyteriaan daarvan meldt. Maar dat „niet pluis" ook zoo maar te willen toepassen op het onderwijs te Princeton, zou te ver gaan en aan de eerlijkheid tekort doen, als het getuigenis van de commissie van onderzoek naar waarheid is.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Over symboliek van kerkgebouwen.

In „De Heraut" bespreekt Prof. Kuyper de symboliek, gelijk ze in de tegenwoordige architectuur van kerken hier en daar schuchter om den hoek gaat zien. Eerst kwam het geval-Haarlem ter sprake, thans spreekt de hoogleeraar over een der Zwolsche geref. kerkgebouwen. We lezen:

In Op den Uitkijk, Tijdschrift voor het Christelijk Gezin, heeft de architect Jac. Ph. Wormser een artikel geschreven onder den titel: Onze Kerkgebouwen, waarin hij waarschuwt tegen de gevaren, die de invoering van symboliek in onze kerkgebouwen meebrengt. Volkomen terecht merkt hij op, dat deze symboliek behoort tot de geestesrichting van onzen tijd en zich vooral op religieus gebied wil doen gelden.

Nu is de heer Wormser niet tegen elke symboliek in de Kerk, mits het een „sobere en zinrijke symboliek" blijft, zooals hij met beroep op Dr A. Kuyper het uitdrukt. Op twee punten nu meent hij, dat er gevaar voor afwijking van de Gereformeerde lijn bestaat. Vooreerst in een symboliek, die ons terug zou voeren naar Rome, doordat de architecten onze kerkgebouwen zouden gaan versieren met beeldenissen van menschen, zooals dit nog onlangs geschiedde bij den bouw der nieuwe Gereformeerde Kerk te Haarlem. Met de critiek op deze beeldenversiering door Ds Landeboom en ons zelf in de „Heraut" gevoerd, is hij het van harte eens en hij wijst er op, hoe ook in Amerika door de „Wachter" dezelfde bezwaren tegen deze beelden aan en in de kerk zijn ingebracht. Maar evenzeer komt hij in de tweede plaats op tegen een „symboliek van eigen vinding", zooals bijv. is aangewend door den architect van de nieuwe Gereformeerde Kerk te Zwolle in 1924 gebouwd, toen hij op den achterwand, achter den kansel, een monumentale muurschildering liet aanbrengen, die door symbolen (een opgaande zon) architectonische constructie (de stralen van die zon worden in een boog gevangen) en levendigen kleurenrijkdom moet symboliseeren „het openbarend karakter van het Woord". Het opgaan van de zon stelt dan voor hoe het Woord licht en klaarheid geeft; het vangen van de stralen in den boog, dat deze openbaring nog tot de tijdelijke bedeeling behoort, en het feit, dat deze boog een rondboog, maar een spitsboog is, duidt aan dat eens het volle licht voor Gods volk zal doorbreken. Met den heer Wormser ben ik het eens, dat zulk een symboliek voor de menschen weinig begrijpelijk is, terwijl bovendien zulk een kleurensymphonie achter den predikant allicht de aandacht zou kunnen afleiden van wat toch de hoofdzaak moet zijn: de verkondiging van het Woord Gods. Hetzelfde bezwaar, dat ook kan worden ingebracht tegen de wijze, waarop onze nieuwe architecten de kerkramen beschilderen, niet met bijbelsche tafereelen, zooals onze vaderen deden, maar met „symbolische kleuren", waarin dan allerlei mystieke gedachten worden uitgedrukt, maar die niemand er uit aflezen kan, wanneer hij niet door een deskundige wordt ingeleid.

Het artikel besluit met deze woorden:

De symbolen, die Christus in den eeredienst heeft ingesteld, zijn weinige en zijn zoo duidelijk, dat ieder ze verstaan kan, terwijl bovendien het daarbij komende woord ze verklaart. Doop en Avondmaal spreken, wat hun beteekenis betreft, tot ieder, die ze ziet of ze gebruikt. Maar een symboliek door lijnen, kleuren, figuren, die alleen een ingewijde verstaan kan, voert ons terug tot Israël's schaduwachtigen eeredienst met zijn omsluieren der heilsgedachten door symbolische gestalten. En het is juist de heerlijkheid der Nieuw-Testamentische bedeeling, dat we niet door symbolen en ceremoniën, maar door het klare en duidelijke Woord Gods in zijn bedehuis onderwezen worden.

De paradox.

Zonder Cornelis Veth als leidsman in filosofische en theologische kwesties te willen propageeren,

---

gewaad en naar zijn voorzittershamer om ze hem af te nemen. Hij ducht de schour in zijn priesterkleed. En om het priesterkleed ongescheurd te houden, daagt hij Jezus voor het gericht en verwijst hem ten doode — in naam van zijn eigen ongescheurde toga. Hij scheurt quasi-bedroefd zijn onderkleeren, om voor de menschen te zeggen, dat God zijn ambtsgewaad niet scheuren zal, want hij, bezwaard om een blasphemie, hij is de allerrechtvaardigste man. En intusschen troost hij zich, dat de Keizer het ook niet doen zal, want hij is de allerondergeschikste dienaar van Zijne Keizerlijke Majesteit. God en Keizer zullen van zijn toga afblijven!

Maar toen heeft God wat groots gedaan. Hij liet Kajafas zijn toga, en liet hem de toebereidselen maken voor het sinistere feest, waarop het ongescheurde priestergewaad den moordenaar tooien moet voor het volk. Maar God deed iets anders. Eén priester het gewaad van het lijf scheuren, en bij Kajafas alleen de scheur van onder- naar bovenkleed door-trekken, dat was den Almachtige te gering. God scheurt met één beweging alle priesterkleeren af, en werpt de flarden over heel de aarde heen. Want Hij scheurt het tempelvoorhang. Dat wil zeggen: het privilige der priesterschare, die God daar achter het gordijn ontmoeten mag, wordt opgeheven; God maakt tusschen priester en leek gemeene zaak en outtroont den president van het Sanhedrin met heel zijn personeel in één oogenblik. Want Hij zegt te allen dage: scheurt uw hart, en niet uw kleeren. Wie zijn kleeren een klein eindje scheurt, om met schijn van recht God te verhinderen het hart en het kleed te scheuren, dien scheurt God zelf het kleed en Hij breekt zijn trots. Want Kajafas' gescheurde kleed bewaart den schijn; maar Gods gescheurde gordijn preekt de waarheid. God scheurt zijn gordijn op tijd; het gescheurde gordijn komt niet vóór maar ná Kajafas' gescheurde kleed. Dat gescheurde kleed bewijst, dat het dorre hout aan den boom wil blijven; maar het gescheurde gordijn werpt de dorre takken af, opdat nieuwe loten zouden worden geënt op Israëls stam. Dit gescheurde kleed is de ondergang van het vleeschelijk, doch het gescheurde gordijn de opgang van het geestelijk Israël.

III.

De gang der dooden.

Zij dan leidden Jezus van Kajafas naar het rechthuis. Johannes 18:28.

Kajafas heeft zijn paleis en Pilatus zijn rechthuis, het z.g. praetorium. En tusschen die beide ligt een diepe weg van vernedering, de weg des doods. Toen men Jezus dien weg langs leidde, toen heeft men gedacht, dat Hij nu den weg des doods ging. Maar het was de weg der dooden; want die stierven en ten doode waren gedoemd, dat was niet Jezus de Nazarener, maar dat waren zij, die Hem leidden van Kajafas naar het rechthuis. Zij gaan hun doodengang.

Wat was er op dien weg, dat niet het doodsmerk droeg? Beginnen wij bij het uitgangspunt: het paleis van Kajafas is er. O, indien Israël nog in deze ure bekend had, wat zijn ware wezen was, het zou verstaan hebben, dat God zelf Kajafas had geplaatst aan de spits der volkeren op den hoogen berg van recht en waarheid. Want Israël was van oude tijden aan geweest het volk der bizondere openbaring. Aan dat volk waren Gods woorden toebetrouwd. De geestelijke overheid heeft God in Israël geplant en Hijzelf heeft haar de stoelen des gerichts gesticht. Kajafas bekleedt de plaats der eere onder haar vertegenwoordigers; en zoolang God het gordijn van den tempel niet heeft vaneen gereten, zóólang heeft hij den naam en de eere en vooral de roeping van den drager van het geestelijk gezag: hij moet de waarheid preeken, en het goddelijk recht uitroepen over den berg van Gods heiligheid, en dan zóó luid, dat zijn stem heenklinkt, over het praetorium heen, en over Rome heen, tot aan de einden der wereld. Maar Kajafas heeft zooeven vonnis gestreken — over zijn lastgever, hij heeft het recht verkracht, hij heeft de zelfverheerlijking bekrachtigd ter plaatse van het gericht en van den Godsdienst. Het zijn dus dooden, die nu probeeren zullen, van Kajafas' paleis uit, hun gewaanden doode, den Nazarener te begraven. Slechts moeten zij het praetorium van Pilatus langs, om consent te krijgen. Ja, het praetorium, — dat is het eindpunt van den weg. Ook daar grijnst de dood hun tegen. Want dat Kajafas wel recht spreken kan, maar dat het wereldlijk gezag van Pilatus alles nog eens over doen moet, dat bewijst, dat Kajafas dood is. En God laat hem in den dood, nu hij zijn Koning wil vermoorden. Het priesterschap toont zijn machteloosheid bij iederen voetstap op dezen duisteren weg. En het praetorium? Och, de dood gluurt achter zijn toppen en tinnen. Het gebouw was mooi genoeg; maar eerst had Herodes er gewoond, en Herodes is de Edomiet, de zoon van Ezau. Reeds zóó gezien, is het een burcht des doods; want het paleis van Herodes bewijst, dat Ezau Jakob geknecht heeft, dat de eerstgeboorte van Jakob niet meer zich herkennen laat. Maar het verval ging dieper. Want de Romeinen hebben beslag gelegd niet alleen op de eigendommen van Israël, maar ook op het huis van den Edomiet onder Israël; wat het koningschap heeft overgehouden is niets anders dan een armelijke karikatuur; een bedelaarsgeschenk van het heidensch Rome.

Dus staat aan den ingang van dezen weg een bedorven priesterhuis; en aan het eind een ontluisterd koningspaleis. Daartusschen gaat de optocht der gansch onthlooten; want als er geen profetie is, wordt het volk onthloot. En op dien doodenweg sleurt Israël zijn waren Koning, zijn wezenlijken Profeet, zijn zuiveren Priester mee en brengt hem van het eene doodenhuis naar het andere, opdat het volk leve! Want alleen de dooden kunnen een doode denken te begraven en over hun dag tevreden zijn als die het leven groetten en grepen.

K. S.

Rectificatie. In het voorgaand nummer bl.z. 132, kolom 2, regel 9 van onderen staat: Neen, een, lees: Neen, neen.